

Õiguskantsler

Hr Mikk Tarraste
Citomed OÜ
mikk.tarraste@citomed.ee

Teie nr
Meie 24.04.2020 nr 6-2/200495/2002397

Rahvusvahelise kaitse taotlejale või väljasaadetavale määratud ravimi soetamine

Austatud härra Tarraste

Palusite õiguskantsleril kontrollida Vabariigi Valitsuse [06.12.2013 määruse nr 40](#) (edaspidi määrus) § 3 lg 3 põhiseaduspärasust. Säte näeb ette, et rahvusvahelise kaitse taotlejale või väljasaadetavale (edaspidi välismaalane) tervishoiuteenuse osutaja määratud ravimi soetamisel lähtutakse inimese vajadustest ja raha otstarbeka kasutamise põhimõttest. Teile teeb muret, et sellele sättele tuginedes võib Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) kinnipidamiskeskuses viibivale välismaalasele meediku määratud ravimi ostmisest keelduda.

Määruse § 3 lg 3 ei ole põhiseadusega vastuolus, kuna seda on võimalik tõlgendada põhiseaduspäraselt. Ravimi soetamisel tuleb esmalt lähtuda meediku hinnangust, kas ravim on välismaalase tervise seisundit arvestades vajalik ehk meditsiiniliselt näidustatud. Raha otstarbeka kasutamise põhimõtet saab haldusorgan sisustada nii, et välismaalasele soetatakse meediku määratud toimeaine(te)ga ravimitest see, mis on hinna ja hankimisvõimaluste poolest parim. Välismaalast ei tohi jätta meediku määratud toimeaine(te)ga ravimita, mis on vajalik [Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus](#) oleva teenuse osutamiseks.

[Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 28 lg 1 kohaselt on igaühel õigus tervise kaitsele. See põhiõigus on muu hulgas seotud ka PS §-st 10 tuleneva inimväärikuse põhimõttega ja PS §-s 16 sätestatud õigusega elule. Need põhimõtted ja -õigused laienevad ka kinnipidamiskohas viibivale välismaalasele.

Võttes inimeselt vabaduse, võtab riik endale mh kohustuse kaitsta selle inimese tervist. See tähendab, et kinni peetud inimesele tuleb tagada ka vajalik arstiabi. Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) on [sellele korduvalt tähelepanu juhtinud](#) (p 60). Kui riik jätab kinnipeetule vajaliku arstiabi osutamata, võidakse rikkuda [inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni](#) artiklis 3 sätestatud piinamise, ebainimliku ja alandava kohtlemise keeldu. Näiteks vangla puhul on [EIK nentunud](#), et kinnipidamiskohas tuleb pakkuda samal tasemel meditsiinilist abi nagu tavaelanikkonnale, kuid see abi ei pea olema võrdväärne parimates erahaiglates pakutavaga (p 137). Seda nõuet tuleb järgida ka välismaalaste kinnipidamiskeskuses.

[EIK on seadnud kinnipidamiskoha arstiabi üldise kvaliteedi kahtluse alla](#), kui seal ei ole vajalikke ravimeid. Seda iseäranis olukorras, mil ravimipuudus kahjustab otseselt patsiendi tervist (p 80). On juhtunud, et ametivõimud pole suutnud tagada multiresistentset tuberkuloosi põdenud

Õiguskantsleri Kantsleli

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

kinnipeetavale õigel ajal uuringuid, mis oleksid võimaldanud selgitada välja raske haigusega tõhusaks võitlemiseks vajalikud ravimid. EIK hinnangul on riik jätnud sellisel juhul oma kohustused täitmata.

Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni [juhiste](#) (p 3.1.2) kohaselt tuleb välismaalaste kinnipidamiskohas tagada patsiendi seisundile ja haigustele vastav kestev ravi. [ÜRO majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste komitee üldkommentaari](#) p-s 34 rõhutatakse riigi kohustust austada kinni peetud välismaalaste õigust tervise kaitsele, sh kohustust mitte takistada ja keelata tervishoiuteenuse osutamist ning vajalike ravimite saamist (vt ka p 50). Samuti peab riik tagama selle õiguse realiseerimiseks vajaliku raha (vt p 33, 37, 52). Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee [juhised](#) näevad ette, et välismaalaste kinnipidamisasutuses peab olema iga päev kohal vähemalt medõde, kes vastutab mh asutuses olevate ravimite varu ning nende jagamise eest (p 91, vt ka Euroopa Nõukogu Ministri Komitee [soovituse nr \(2003\)5](#) p 13). Riigi vastutust enda võimu all olevate kinni peetud inimeste eest ilmestavad hästi ka vangistuses viibijate kohtlemise miinimumreeglid (nn [Mandela reeglid](#)): reegel nr 24 rõhutab vajadust tagada kinnipeetavatele ühiskonnas osutatavaga võrreldes samal tasemel arstiabi. Tagatud peab olema ka nakkushaiguste jätkuv ravi. Võrdse kohtlemise nõuet on rõhutatud ka COVID-19 leviku kohta koostatud Maailma Terviseorganisatsiooni [juhistes](#) (lk 3).

[Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse](#) (VSS) 26⁹ lg 1 järgi tagatakse väljasaadetavale tervisekontroll ja vajalikud tervishoiuteenused. [Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse](#) (VRKS) § 32 lg 1 p 3 ja § 33 lg 2 p 1 näevad samad õigused ette rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses elavale välismaalasele ja PPA majutatavale rahvusvahelise kaitse taotlejale. Kui rahvusvahelise kaitse taotleja viibib kinnipidamiskeskuses, kohaldatakse kinnipidamisele VSS vastavaid sätteid (VRKS § 36³ lg 1). Välismaalase tervisekontroll ning talle osutatavate tervishoiuteenuste ja selleks vajalike ravimite rahastamise ulatuse ja korra kehtestab määrus (vt ka määruse § 1), mille aluseks on VRKS § 11 lg 8 ja VSS § 26⁹ lg 7.

Määruse § 3 lg-st 1 ja 3 selgub üheselt, et kõigepealt otsustab meedik oma parimatele erialastele teadmistele tuginedes, mis tervishoiuteenust ja selle osutamiseks vajalikku ravimit on välismaalasel tarvis. Tervishoiuspetsialist hindab ka seda, kui tõsine on patsiendi haigusseisund ja sellele vastav ravivajadus, et haige inimese seisund ei halveneks. Ravim määratakse meditsiinilisel näidustusel. Olenevalt patsiendi tervisemurest, võib olla vaja edasise ravi asjus nõu pidada eriarstiga (nt infektsionist), kelle juhiste põhjal otsustab kinnipidamiskoha tervishoiuteenuse osutaja, kuidas anda arstiabi. [Võlaõigusseaduse](#) § 762 ja [ravimiseaduse](#) § 33 lg 1⁷ kohaselt tuleb ravim määrata kooskõlas arstiteaduse üldise tasemega ning ravimi väljakirjutamine peab olema põhjendatud. Neid otsuseid ei saa haldusorgan arsti asemel langetada.

Ravimi soetamisel tuleb eelkõige lähtuda meediku hinnangust ravimi vajalikkuse kohta – see on määrav (vt analoogia korras [Tartu Ringkonnakohtu lahendi](#) p 9). Mõistagi tuleb arvestada ka määruse § 3 lg-s 3 toodud teise kaalutlusega: kas raha kasutatakse otstarbekalt. Seda põhimõtet on võimalik õiguspäraselt sisustada nii, et haldusorgan võib valida, kas soetada originaalravim või meediku määratud toimeaine(te)ga muu ravim – nn geneeriline ravim ehk koopiaravim, mis on üldjuhul originaalravimist oluliselt soodsam. Erinevate tõlgendusvõimaluste korral tuleb eelistada põhiseadusega kooskõlas olevat tõlgendust neile tõlgendustele, mis põhiseadusega kooskõlas ei ole (Riigikohtu 12.12.2017 otsus [nr 5-17-12](#), p 32). Eesti Vabariigi õigusaktide ja rahvusvahelise õiguse instrumentide kohaselt peab ka kinni peetud välismaalasele tagama tema terviseseisundile ja haigustele vastava ravi. Seega on määrust võimalik põhiseaduspäraselt tõlgendada vaid nii, et lubatud on valida sama(de) toimeaine(te)ga, kuid näiteks erineva hinnaga ravimite vahel.

Meediku määratud toimeaine(te)ga ravimita inimene jääda ei tohi. Sestap on otsustamisel oluline ka erinevate geneeriliste ravimite kättesaadavus. Vaid soodsam hind ei tohi tuua kaasa olukorda, kus inimene peab vajalikku ravimit ootama nii kaua, et tema tervis selle tõttu halveneb. Kui välismaalasel on piisavalt raha tervishoiuteenuse eest tasumiseks ja teenuse osutamiseks vajalike ravimite soetamiseks, on ta kohustatud need kulutused hüvitama (määruse § 5 lg 2).

Riigieelarvest rahastatakse ainult selliste ravimite soetamist, mis on vajalikud [Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus](#) olevate teenuste osutamiseks (määruse § 4 lg 1 ja § 5 lg 1). Kohus on näiteks leidnud, et kinnipidamisasutust kohustab operatsiooni tegema asjaolu, et tegemist on riigieelarvest rahastatava meditsiinilise toiminguga. Kui kinnipidamisasutus jätab sellise toimingu tegemata, võtab kohus selle aluseks kinnipidamisasutuse süü tuvastamisel (vt analoogia korras [Tartu Ringkonnakohtu lahendi](#) p 19).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Politsei- ja Piirivalveamet